

## Csodák birodalma

Bojár András – Darabos György: *Nagy Káli*  
könyv. Óbarok: Ivon Kiadó, 2015. 468



Amikor először vettem kézbe Yann Arthus-Bertrand csodálatos könyvét a „*Földünk a magasból*”-t másfél évtizede, akkor azt gondoltam, soha hasonló minőségű és tartalmú, a geográfia tudományát „titokban” ilyen méltósággal és szemlélettel piedesztálra emelő kiadványt nem fogok úgysem találni. S lám, lássunk csodát. Mégis megtörtént az eset. 2015-ben hazánkban is megjelent egy tartalmát, mondanivalóját, képi illusztrációinak szemléletét és elképesztő gazdaságát tekintve hasonló „élménygeográfiát” kínáló – méretét és súlyát illetően is hasonló nagyságú (3,5 kg!) – kötet, hazánk egyik legtipikusabb és legősibb kistájáról a Káli-medencéről. Az előbb említett könyv világhírű francia fotósának szakavatott kommentátorai, közöttük például Pierre GENTELLE, a párizsi Sorbonne Egyetem geográfus-régész professzora remek kis esszékben, eszmefuttatásokban foglalja össze a képekhez fűzhető magvas gondolatait. „*Most már érthető, hogy elsősorban minden utazó, vagy inkább minden ember számára a világ lassan egy ritka gyöngyökből fűzött gyöngyorra kezd hasonlítani, ahol minden gyöngy a tér egy darabja, amelynek lelke van*”. Nos, ezeknek a lélekkel rendelkező Balaton felvidéki tájdarabkáknak a különlegesen megírt és nagyszerűen illusztrált könyve a nagy Káli könyv. BOJÁR Iván András, művészettörténész, építészeti kritikus, településmárka szakértő és a neves tájkép-, építészet- és zsáner fotós, Darabos György közös alkotása – mint a szöveget Bojár írja – nagyon hosszú ideig készült. Fő célja, HAMVAS Bélát is idézve a pannon táj géniuszának megidézése, sokoldalú bemutatása.

A különleges értékekkel rendelkező számos helyen még mindig természet-közeli táj morfológiai, közzettani, történeti, építészeti, néprajzi, települési és emberföldrajzi elemeinek szinte minden rezdülése megtalálható, követhető a sok-sok kis szösszenetnyi fejezetre tagolt – valóban „gyöngyöszerűen megírt” – munkában. A „bebíró”, azaz több évtized alatt több helyen is második otthon tulajdonos BOJÁR Iván nemcsak ismeri ez a vidéket, de minden tudását és erejét bevetve igyekszik megidézni a „genius loci”-t, a hely, illetve a helyek szellemét, amelynek alapja szerinte a kreativitás. Évszázadok óta. Ahol a „*tradíció és a megújulás egyaránt komoly erővel él*” (17. oldal). A Balatongyörök fölötti Becshegy Szép kilátójától Felsőörsig sorjáznak hát a témák, a képek és az értékelő kis novellák, amelyek SZABÓ Zoltán *Szerelmes földrajz*ának gondolatvilágát juttatják eszembe. Csak itt nem a költők jellemző verssorai indítják el a szerző alkotó fantáziáját. Hanem a saját emlékei, a lelkébe „beégett” vidéki pillantok, az ide vonatkozó könyvekből megszerzett helytörténeti tudás, a műemlékek, a táj és élővilágának látványa, s persze az emberek. Az ott élő, a beköltözött, a nyaralóval rendelkező, a gazdálkodó, a vállalkozó, a művész, akik mind-mind ugyanazzal a mély és erős identitással, gondos szeretettel kísérik meg fenntartani ezt a valóban egyedi és páratlanul szép tájat. BULLA Béla legendás mondata járt a fejembe, mikor először elolvastam a könyvet: „*Az olyan tájneveinknek, mint Ormánság, Kiskunság, Szatmár, Bereg, ... az emberek tudatában mélyen gyökerező földrajzi tartalma van*”. Számomra ez a könyv egyértelműen bontja ki ezt a földrajzi tartalmat a Káli medencéről, s benne

kiemelten követhető a természet és a társadalom – a könyvben különösen szép történelmi példákat is felvonultató – együttélése, annak változása, sőt kis túlzással e kapcsolatok minden rezdülése. Keletről nyugatra haladunk a könyv lapjain. Szükség esetén egy kis „mentális térkép” csillagpontjai igazítanak el, hol járunk az adott oldalon.

Felbukkan valamilyen formában minden falu és város. Vagy egy két pazar képpel, vagy egy házzal – mondjuk éppen Provence-t megidézve, a füredi platánsor, a sajkodi pecások világa, a vulkánok völgye stb. stb. Leírhatatlan gazdaság. Leírva, lefotózva, könyvbe szerkesztve.

Kultúra – gazdaság. Mondja erre az új vidéki jelenségre C. RAY neves angol faluszociológus. Aki szerint a hagyományos mezőgazdasági kultúrtájak megújításának egyik nagy lehetősége, hogy a tradicionális földhasználat megőrzésének támogatásával (a nemzeti park itt is sokat tett ezért) olyan új települési lakó- vagy üdülőfunkciókat, vállalkozási formákat kell meghonosítani, amelyek lehetővé teszik az adott, megújuló kultúrtájban való életet. Minthogy nem véletlenül és igen szellemesen nevezte magát „Élhető Balaton-felvidék”-nek az a LEADER települési közösség, amelyik hazánkból a nemzetközi hírnévig emelkedett ki kiváló kezdeményezéseivel, programjaival, marketing tevékenységével. S a magyar falvak történetében, de az összes volt keleti blokk országai között tekintve is Tihany lett az első falu, amely megnyerte az Európai Falumegújítási Verseny – hosszú pályázási procedúra és nemzetközi építész zsűri döntése nyomán – első helyét.

Hogy milyen az Idill, Isten háta mögött? Hogy milyen egy méltóságos igazi hegy? Hogy hogyan áll össze a szépség és történelem? Hogy hogyan szedte versbe FODOR András *A vízrenéző* versében Balaton festőjének, EGRY Józsefnek az emlékét? No, ezeket nem fogom most megírni, csak jelezni velük, hogy a remek tollú BOJÁR Iván mindent megtett a hosszú szövegérlelés után, hogy igazi szellemi öröm legyen az olvasás. Akárha jó ott termő borokat kóstolgatnánk. S a melléjük társuló látványos képek csak elmélyítik azt különös és kellemes bizsergést, amit egy-egy ilyen igazán találó és szellemes című fejezet nyomán keletkezik (a csopaki, badacsonyi borok mellé ajánlható kortyolgatásáról nem is beszélve).

A már idézett Pierre Gentelle a nagy *Föld* könyv „Látvány és táj” fejezetében azt írja: „A látványt alkotó összes elem – természeti vagy emberi – formájában, sőt gyakran még anyagában is tartalmaz egy láthatatlan és látens részt, amely jelképes struktúrák egyvelegéből áll, és eredetük a társadalom kezdeteinél keresendő”. Majd így folytatja: „A táj több mint egy hely állapota, a lelkiállapot tükré.” Az hiszem a szerzőknek sikerült e kötettel olyan különös mentálisan és érzelmileg is gazdag tükröt tartani, ami ma még sajnós ritkaságnak számít a magyar vidékeink között. Azt is hiszem, hogy e könyv végül is feltárja számunkra mindazokat a fentebb jelzett valóságos és jelképes tájelemeket is, amelyek nyomán itt folytatódhat, másutt meg talán elkezdődhet az adott helyek szelleméből gyökerező vidéki tájak értékeinek szellemi újraformázása. Ehhez sok munkára, okos közösségekre, s kreatív szakemberekre – közöttük, mint a fejlett világban már régóta megszokott – jól képzett, sokoldalú, nyitott, művelt geográfusokra lesz szükség. Maximálisan ajánlom hát az Ő figyelmükbe ezt a könyvet.

Csatári Bálint, Kecskemét – Szeged